

ANADOLU SİKKE MONOGRAFİLERİ II *Anatolian Coins Monographies II*

ÜÇ KARDEŞ / *THREE BROTHERS*

FIGÜRLÜ DİRHEMLER / *FIGURED DIRHAMS*

PUL PARALAR / *BLANK COINS*

MANAVGAT - PAZARCIK

SİRİSTAD

KARESİ

KARAMAN DEFİNESİ/ *KARAMANID HOARD*

GERMİYANOĞLU / *GERMIYANID*

YAYINLARA KATKILAR / *CONTRIBUTIONS to PUBLICATIONS*

**“MEÇHUL ERZİNCAN SİKKELERİ”
HAKİKATEN MEÇHUL MÜ?**

***“THE UNIDENTIFIED COINS OF ERZINCAN”
ARE THEY REALLY UNIDENTIFIED?***

h.860/1456 yılında ilk önce yeğeni Cafer'i öldürüp, peşinden de Kemah'ı kuşatarak ele geçirmiştir²⁰.

Kemah darplı sikkenin üzerinde tarih olmaması ve Yakub ile oğlu Cafer arasındaki ilişkinin belirsizliği sikkenin dönemi hakkında kesin bir yorum yapmayı zorlaştırmaktadır. Cafer Bey'e ait Erzincan'da darp edilmiş diğer bir sikke yine meçhul olarak 154 sıra numarası²¹ ile kitapta yer almaktadır. Ayrıca Cafer'e ait Erzincan darplı bakır bir sikkenin varlığı da Album tarafından kaydedilmiştir²². Yapılan açıklamalardan bu sikkenin de tarihsiz olduğunu anlamaktayız. Dolayısıyla bu sikkelerden Erzincan darplı olanlar Kara Osman'ın öldüğü ve Cafer'in babasına ve ailenin diğer üyelerine karşı ilk isyan ettiği tarih olarak kabul edilebilecek h.839'dan şehrin Hamza tarafından alındığı h.844 veya 845'e kadar olan dönemde darp edilmiş olmalıdırlar. Kemah darplı olan sikke ise yine h.839'dan Cafer'in öldüğü h.860 tarihine kadar darp edilmiş olabilir. Tabi ki arada Cafer'in iktidarının kesintiye uğradığı dönemler vardır. Yine de buluntudaki tarihli sikkelerden ve iktidar süreleri bilinen kişilerden yola çıkarak h.860 tarihinin oldukça iddialı olacağını kabul etmek gerekir. Bu sikkenin darp edilebileceği en geç tarih kanımızca h.854 olmalıdır.

Aynı buluntudan çıktığı anlaşılan ve üzerlerinde Kemah Darplı Cafer sikkesinde olduğu gibi **her bir kalb dinde yüsera akçesi** ibaresi olan bir grup Erzincan darplı sikke (no.111-141) daha vardır²³. Bu ibareden yola çıkarak bu sikkelerin de Yakup ve/veya Cafer tarafından Erzincan'da darp ettirildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Tarih olarak da Kara Osman'ın öldüğü tarih olan h.839'dan şehrin Hamza tarafından alındığı h.844 veya 845'e kadar olan zaman aralığını rahatça verebiliriz. Sikkeler üzerindeki ibareler arasındaki ilişkileri gözeterek daha da ileriye gidersek 1 ila 110 sıra numarası ile kitapta yer alan sikkeleri²⁴ de aynı gruba rahatça dâhil edebiliriz. Aradaki fark ilk gruptaki sikkeler o dönem bölgede geçerli olan Timuri tanka standardında darp edilmiş iken ikinci gruptakiler ¼ tanka olarak darp edilmişlerdir. Kitabın yazarlarının da değindiği gibi üzerlerinde yer alan **Mustafa el-Hüseyin**²⁵ veya **Mustafa el-Haydar** ibareleri dinsel içerikli olmalıdırlar. Aslında bu sikkelerdeki ibarelerin manalarının ve o dönem oldukça yaygın olan Hurufilikle bir ilişkilerinin olup olmadıklarının ayrıca çalışılmasında fayda vardır.

²⁰ Woods 1993, s.144.

²¹ Ertürk ve Erüreten 2005, s.229. Şüphesiz bu sikke de Akkoyunlu Cafer b.Yakub tarafından darp ettirilmiştir. Aynı kişi tarafından darp edilen diğer bir sikkenin farklı bir yere konulmuş olması kitabın yazarlarının hakikaten bu paraların ne olduklarını çözemediklerini göstermektedir.

²² Album 1998, s.124. 2505 sıra numarasıyla atıfta bulunulan bakır sikkenin h.839-840 yıllarında Cafer'in Erzincan'da isyan ettiği dönemde darp edildiği yazılmaktadır.

²³ Ertürk ve Erüreten 2005, s.168-213.

²⁴ Ertürk ve Erüreten 2005, s.40-166.

²⁵ Bkz.Ertürk ve Erüreten 2005, s.33. Sikkeler üzerlerindeki bu ibareden dolayı 1379'da Erzincan'da ölen Pir Hüseyin veya onun ardından şehre hakim olan Mutahharten'e ait olarak değerlendirilmişlerdir. Bu da yaklaşık 60 yıllık bir yanlışlığa sebebiyet vermiştir.

“THE UNIDENTIFIED COINS OF ERZINCAN” ARE THEY REALLY UNIDENTIFIED?

In our study about the coinage of Eretnid, Burhanid and Amirate of Erzincan (Mutahharten), the topic about the coins struck at Erzincan after Mutahharten¹ was also briefly touched on and some incorrect considerations on this matter in other publications were stated. We gave also place to some assertions from the book named “The Unidentified Coins of Erzincan”² published by Kazım Ertürk and Metin Erüreten in 2005. These assertions were especially related to the coins considered as belonging to Ja’far of the Eretnids and Shaykh Hasan, the grandson of Mutahharten.

Because of ongoing discussions about the coins which are considered unidentified in the book, we approve to prepare a separate article about the subject. The state of belonging of the coins could not be put forth, and majority of the considerations in the book are unfortunately incorrect. Numismatics and history are undoubtedly inseparable parts of each other. When a coin is published, it is quite important to put forth the state of belonging as well as to specify the legend of the coin. Numismatic works which are published without taking into consideration historical events or without providing necessary historical sources, unfortunately involve deficient and erroneous considerations. This determination -in some cases as we realize subsequently- is also valid for our works.

When the historical events are considered, it will be seen that the coins published under the title “The Unidentified Coins of Erzincan” belong to Aqqoyunlus. There are a few works on Aqqoyunlu coins – especially those that were struck in Anatolia. Even all the works are brought together, they are not sufficient for Aqqoyunlu coins. Of these works, the most important one, named as “Sikkeha-ye Aqqoyunlu”³, express opinion about Aqqoyunlu coins. However, there are too few coins struck in Anatolia in this work. The coins of the dynasty that ruled in East Anatolia, Iraq and Iran for approximately 300 years are needed to be thoroughly researched.

Erzincan city was at the centre of power struggles in East Anatolia, and from middle of the 14th century to the middle of the 15th century, the sovereignty of the city changed hands continuously. Following the Ilkhanids, the city was ruled by the Eretnids, Mutahharten, Qaraqoyunlus and Aqqoyunlus. After the death of Aqqoyunlu Qara ‘Uthman, the city changed hands many times in the power struggle between Qara

¹ Perk ve Öztürk 2008.

² Ertürk ve Erüreten 2005.

³ Tabatabai 1976.

“MEÇHUL ERZİNCAN SİKKELERİ” HAKİKATEN MEÇHUL MÜ?

Eretna, Kadı Burhanettin ve Erzincan (Mutahharten) Emirliği sikkeleri üzerine yaptığımız çalışmada Mutahharten'den sonra Erzincan'da darp edilen sikkeler¹ konusuna da kısaca değinilmiş ve bu konuda diğer yayınlarda karşılaştığımız bazı yanlış değerlendirmeler tarafımızdan ifade edilmişti. Kazım Ertürk ve Metin Erüreten tarafından 2005 yılında “Meçhul Erzincan Paraları” ismiyle yayınlanan kitapta² yer alan bazı iddialara da çalışmamızda yer vermiştik. Bunlar özellikle Eretnalılar'dan Cafer ve Mutahharten'in torunu Şeyh Hasan'a ait olduğu iddia edilen sikkeler üzerineydi.

Meçhul olduğu öne sürülerek yayınlanan kitaptaki sikkeler üzerinde halen bazı tartışmalar olması dolayısıyla ayrı bir makale hazırlamayı uygun bulduk. Söz konusu sikkelerin aidiyetleri ortaya konulamadığı gibi kitapta yer alan birçok değerlendirme de maalesef yanlıştır. Hiç şüphesiz nümismatik ve tarih birbirinin ayrılmaz parçalarıdır. Bir sikke yayınlandığında üzerinde ne yazdığını belirtmek kadar o sikkenin kime ait olduğunu ortaya koymak da oldukça önemlidir. Tarihi gelişmeler göz ardı edilerek veya gerekli tarihi kaynaklara ulaşılmadan yapılan nümismatik yayınlar maalesef eksik ve yanlış değerlendirmeler içermektedirler. Bazı durumlarda sonradan fark ettiğimiz gibi bu tespit kendi yaptığımız yayınlar için de geçerlidir.

“Meçhul Erzincan Paraları” başlığı altında yayınlanan sikkeler tarihi gelişmeler ışığında değerlendirildiğinde Akkoyunlular'a ait oldukları görülecektir. Akkoyunlu sikkeleri, özellikle de Anadolu darplı olanlar üzerine yapılmış pek az çalışma vardır. Bu çalışmaların tamamı bir araya geldiğinde dahi Akkoyunlu sikkeleri hakkında yine de yeterli olmamaktadırlar. Bunlardan en önemlisi olan “Sikkehâ-yı Akkoyunlu” isimli çalışma³ Akkoyunlu sikkeleri hakkında fikir vermekle birlikte içinde Anadolu darplı çok az sayıda sikke yer almaktadır. Genel olarak baktığımızda yaklaşık 300 yıl Doğu Anadolu, Irak ve İran'da hüküm sürmüş bu hanedanın sikkelerinin daha fazla incelenmesine ihtiyaç vardır.

Erzincan şehri Doğu Anadolu'da ortaya çıkan iktidar mücadelelerinin merkezinde yer almış ve 14.yüzyılın ortasından ve 15.yüzyılın ortalarına kadar sürekli olarak el değiştirmiştir. Şehirde İlhanlılar'ın ardından Eretnalılar, Mutahharten, Karakoyunlular ve Akkoyunlular hâkim olmuşlardır. Akkoyunlu Kara Osman'ın ölümünden sonra oğulları ve torunları arasında çıkan iktidar mücadelesinde Mardin ve Amid'in de

¹ Perk ve Öztürk 2008.

² Ertürk ve Erüreten 2005.

³ Tabatabai 1976.

'Uthman's sons and grandsons, like some other important Aqqoyunlu cities including Mardin and Amid.

After a battle against Qaraqoyunlu Iskandar in AH 839/1435, Qara 'Uthman died due to his wounds. After his death the power struggle lasted following 22 years. On his death his son and heir 'Ali –chosen by Qara 'Uthman– ascended the throne in Amid, but he faced intense opposition in the interior and exterior⁴. The person who put an end to this chaotic atmosphere was Uzun Hasan himself, the most important ruler of the Aqqoyunlus. Uzun Hasan, the grandson of Qara 'Uthman and son of 'Ali, ended this problem by beating Jahangir, who is his brother and the most important rival of the rest in AH 861/1457⁵. The Erzincan coins specified as unidentified were struck precisely in this chaotic period⁶.

In the work named as "The Unidentified Coins of Erzincan", among the coins, of which state of belonging could not be determined, the most prominent and according to our opinion the most important one is no. 142⁷. The coin inscribed as **al-Sultan al-a'zam Ja'far**, was struck at Kemah and has no date. Authors of the book could not solve the coin. When we look at the text part of the book, it is mentioned that the coin might belong to Aqqoyunlu Ja'far⁸; though it will be seen in the long explanation at the previous page, the authors consider the possibility that the coin might actually belong to Ja'far Beg of the Eretnids⁹. This coin has a key role for the rest of the coins specified as unidentified due to the phrase **her bir kalb dinde yüsera akçesi** on it.

In history, there are two Ja'far Begs possibly ruled in Erzincan and Kemah. The former is the son of 'Ala al-Din Eretna and his laqab is 'Izz al-Din. According to historical sources, he was on the Eretnid throne between AH 755-756/1354-1355. His total sovereignty is less than a year. His sovereignty is very doubtful not only in Kemah where the coin was struck, but also in Sivas, the Eretnid capital. There is no determined coin that was struck in the name of him during his sovereignty. All of the coins known to be belonging to these years have a legend **Sultan Adil** in Uighur, and except the dates, they are completely identical with the coins used in 'Ala al-Din Eretna period¹⁰. In the light of this information, we accept that, during his short sovereignty, Ja'far Beg did not strike

⁴ Woods 1993, p.123-124.

⁵ Woods 1993, p.85, 99.

⁶ For Aqqoyunlu coins that were struck in Amid and Mardin in this period see Perk and Öztürk 2007, p.200-225.

⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, p.216.

⁸ Ertürk ve Erüreten 2005, p.35.

⁹ Ertürk ve Erüreten 2005, p.34.

¹⁰ Öztürk ve Perk 2008, p.44-47.

içlerinde olduğu diğer bazı önemli Akkoyunlu şehirleri gibi birçok kez el değiştirmiştir.

Kara Osman h.839/1435 tarihinde Karakoyunlu İskender'le yaptığı bir muharebenin sonrasında aldığı yaralar yüzünden hayatını kaybetmiş ve ardından ortaya çıkan iktidar mücadelesi takip eden 22 yıl boyunca sürmüştür. Kara Osman'ın ölümü üzerine kendi seçtiği varisi olan oğlu Ali, Amid'de tahta çıkmış, ancak içeride ve dışarıda şiddetli bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır⁴. Bu şekilde başlayan kargaşa ortamına son veren isim ise Akkoyunlular'ın en önemli hükümdarı olan Uzun Hasan'ın bizzat kendisidir. Kara Osman'ın torunu ve Ali'nin de oğlu olan Uzun Hasan h.861/1457 tarihinde geriye kalan en önemli rakibi olan kardeşi Cihangir'i alt ederek bu meseleye son noktayı koymuştur⁵. Meçhul olarak adlandırılan Erzincan sikkeleri işte tam da bu devam eden kargaşa dönemi içinde darp edilmişlerdir⁶.

“Meçhul Erzincan Paraları” isimli çalışmada aidiyeti tam olarak tespit edilemeyen sikkelerden ilk gözümüze çarpanı ve bizce en önemli olanı 142 sıra numarası ile yayınlanan sikkedir⁷. Üzerinde **es-Sultanu'l-a'zam Cafer** yazan sikke Kemah'ta darp edilmiş olup, tarihsizdir. Kitabın yazarları bu parayı tam olarak bir yere oturtamamışlardır. Kitabın metin kısmına baktığımızda paranın Akkoyunlu Cafer'e ait olabileceği kaydediliyorsa da⁸ bir önceki sayfada yapılan uzun açıklamadan esasen Eretnalılar'dan Cafer Bey'e ait olma olasılığı üzerinde durdukları görülecektir⁹. Bu sikke üzerindeki **her bir kalb dinde yüsera akçesi** ibaresi nedeniyle de kitaptaki meçhul olduğu ileri sürülen sikkelerin tamamının anahtarı olma özelliği taşımaktadır.

Tarihte Erzincan ve Kemah'ta hâkim olmaları muhtemel iki adet Cafer Bey bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin lakabı İzzeddin olup, Alâeddin Eretna'nın oğludur. Tarihi kaynaklara göre h.755-756/1354-1355 yıllarında Eretna tahtını işgal etmiştir. Toplam iktidarı bir yıldan daha kısadır ve değil sözkonusu sikkenin darp edildiği Kemah'ta, Eretnalılar'ın başkenti olan Sivas'ta bile hâkimiyeti çok şüphelidir. İktidarı esnasında kendi adına darp edilmiş herhangi bir sikkeye rastlanmamıştır. Bu yıllara ait bilinen sikkelerin tamamı üzerinde Uygurca **Sultan Adil** yazmakta olup, tarihleri dışında Alâeddin Eretna döneminde kullanılan sikkelerin tamamen aynıdır¹⁰. Bu bilgiler ışığında Cafer Bey'in kısa süren iktidarında kendi adına sikke kestirmediğini kabul etmekteyiz. Dolayısıyla 142 sıra numaralı sikke bu Cafer Bey'e ait olamaz.

⁴ Woods 1993, s.123-124.

⁵ Woods 1993, s.85,99.

⁶ Yine bu dönem içinde Amid ve Mardin'de darp edilen bazı Akkoyunlu sikkeleri için bkz. Perk ve Öztürk 2007, s. 200-225.

⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, s.216.

⁸ Ertürk ve Erüreten 2005, s.35.

⁹ Ertürk ve Erüreten 2005, s.34.

¹⁰ Öztürk ve Perk 2008, s.44-47.

coins in his name. Consequently, coin no.142 can not belong to this Ja'far Beg.

Of the Ja'far Beks above mentioned, the latter is the son of Aqqoyunlu Ya'kub Beg¹¹. It is known that when Qara 'Uthman died, Ya'kub and his son Ja'far ruled in Erzincan and Kemah¹². Erzincan was conquered by Qara 'Uthman in AH 832/1429 and given at the same date to Ya'kub as fief¹³. As for Kemah, it is known that it was among the possessions of Ya'kub before¹⁴. The relation between Ya'kub and his son Ja'far is indefinite and quite changeable. Ja'far did not hesitate to rebel against his father and the other members of the family from time to time. It is known that despite his father, Ja'far ruled in Erzincan in AH 840/1436. At that date the city was besieged by the Aqqoyunlu army, Ja'far was somehow convinced by his uncle Shaykh Hasan to go out the city and was arrested there. Following a short siege, Ya'kub could take the city back again¹⁵.

It is known that Ya'kub sent his son Ja'far to negotiate with the Mamluks and withdrew to Kemah due to a campaign by the Mamluks in the aim of supporting Jahangir b.'Ali and also besieging Erzincan in AH 841/1438. After the negotiations it was agreed that Ja'far was to rule in Erzincan in the name of the Mamluks and Ya'kub was to withdraw to Kemah. In the meantime, on learning the death news of Barsbay, the campaign was not completed and the results did not last long¹⁶. After that, Ya'kub did not support his son Ja'far's preparations against his uncle Hamza and withdrew back to Kemah again. In the light of occurring events, it can be thought that not to support Ja'far was a mistake for Ya'kub. Erzincan was besieged by Hamza in AH 844 or 845/1440 or 1441 and given to Shaykh Hasan as fief¹⁷.

Kemah was ruled by Ya'kub until his death in AH 850/1446. After his death, although Shaykh Hasan made a campaign to Kemah, failed and was taken prisoner¹⁸. After that, probably Ja'far took Kemah. In AH 855/1451, the city under Ja'far's rule was taken by Qilij Arslan b.Ahmad¹⁹, nephew of Qara 'Uthman. Later the city must have been

---

¹¹ This Ya'kub Beg should be discriminated from Sultan Ya'kub, the son of Uzun Hasan the future ruler of Aqqoyunlus. The Ya'kub Beg that is mentioned in our work is the son of Qara 'Uthman and uncle of Uzun Hasan.

¹² Woods 1993, p.126.

¹³ Woods 1993, p.99.

¹⁴ Woods 1993, p.91.

¹⁵ Woods 1993, p.128.

¹⁶ Woods 1993, p.131-132.

¹⁷ Woods 1993, p.155, footnote 32.

¹⁸ Woods 1993, p.137.

¹⁹ Woods 1993, p.141.

Cafer Bey'lerden ikincisi ise Akkoyunlu Yakub Bey'in¹¹ oğludur. Kara Osman'ın öldüğü tarihte Yakub ve oğlu Cafer'in Erzincan ve Kemah'ta hâkim oldukları bilinmektedir¹². Erzincan h.832/1429 yılında Kara Osman tarafından fethedilmiş ve aynı tarihte Yakub'a dirlik olarak verilmiştir¹³. Kemah'ın ise daha öncesinde Yakub'un mülkleri arasında olduğu bilinmektedir¹⁴. Yakub ve oğlu Cafer arasındaki ilişki ise son derece belirsiz ve oldukça inişli çıkışlıdır. Cafer babasına ve ailenin diğer üyelerine karşı zaman zaman isyan etmekte tereddüt etmemiştir. Cafer'in h.840/1436 tarihinde Erzincan'da babasına rağmen hüküm sürdüğü bilinmektedir. Bu tarihte şehir Akkoyunlu ordusu tarafından kuşatılmış, Cafer amcası Şeyh Hasan tarafından bir şekilde kandırılarak şehrin dışına çıkartılmış ve orada tutuklanmıştır. Peşinden kısa süren bir kuşatmadan sonra Yakub tekrar şehre hâkim olabilmıştır¹⁵.

Memlûkler'in Cihangir b.Ali'yi desteklemek için h.841/1438 tarihinde yaptıkları ve hedefinde Erzincan'ın da olduğu bir sefer üzerine Yakub'un, oğlu Cafer'i Memlûkler'le görüşmeye gönderdiği ve kendisinin Kemah'a çekildiği bilinmektedir. Yapılan görüşme sonucu Memlûkler adına Erzincan'da Cihangir'in hüküm sürmesi ve Yakub'un da Kemah'a çekilmesi konusunda anlaşılır. Ancak tam bu esnada Barsbay'ın ölüm haberinin gelmesi üzerine sefer yarıda kalmış ve sonuçları itibariyle de kalıcı olamamıştır¹⁶. Hemen sonrasında Cafer'in amcası Hamza'ya karşı yaptığı hazırlıklara babası Yakub destek vermeyerek tekrar Kemah'a çekilmiştir. Bundan sonra gelişen olaylara bakılırsa Yakub'un Cafer'e destek vermemekle hata ettiği düşünülebilir. Erzincan h.844 veya 845/1440 veya 1441 tarihinde Hamza tarafından kuşatılarak ele geçirilmiş, sonrasında da Şeyh Hasan'a ikta olarak verilmiştir¹⁷.

Kemah ise Yakub'un h.850/1446 yılındaki ölümüne dek onun elinde kalmıştır. Yakub'un ölümünden sonra Şeyh Hasan Kemah üzerine bir sefer yaptıysa da başarısız olarak tutsak edilmiştir¹⁸. Bundan sonra Kemah Cafer'in eline geçmiş olmalıdır. Cafer'in yönetimindeki şehir h.855/1451 tarihinde aynı zamanda Kara Osman'ın yeğeni olan Kılıç Aslan b.Ahmed tarafından ele geçirilmiştir¹⁹. Daha sonra Kemah tekrar Cafer tarafından ele geçirilmiş olmalı ki, Kasım b.Kara Osman

¹¹ Bu Yakub Bey'i daha sonra Akkoyunlu hükümdarı olan Uzun Hasan'ın oğlu olan Sultan Yakub'la (h.883-896/1478-1490) karıştırmamak gerekmektedir. Yazımızda bahsettiğimiz Yakub Bey Kara Osman'ın oğlu, Uzun Hasan'ın da amcasıdır.

¹² Woods 1993, s.126.

¹³ Woods 1993, s.99.

¹⁴ Woods 1993, s.91.

¹⁵ Woods 1993, s.128.

¹⁶ Woods 1993, s.131-132.

¹⁷ Woods 1993, s.155, dipnot.32.

¹⁸ Woods 1993, s.137.

¹⁹ Woods 1993, s.141.

taken by Ja'far again; because Qasim b. Qara 'Uthman first killed his nephew Ja'far, then took Kemah by besieging in AH 860/1456²⁰.

Absence of date on the coin struck at Kemah and the indefinite relations between Ya'kub and his son Ja'far makes it difficult to make a specific interpretation about the date of the coin. Another coin belonging to Ja'far Beg and struck at Erzincan, is described in the book as unknown with no.154²¹. In addition, existence of a copper coin, belonging to Ja'far and struck at Erzincan was recorded by Album²². We understand from the statements that this coin has no date on it either. Consequently those that were struck at Erzincan must have been struck in the period from 839, the date that Qara 'Uthman died and Ja'far first rebelled to his father and the other members of the family, to 844 or 845, the date the city was taken by Hamza. The coin struck at Kemah might have been struck in the period from 839 to 860, the year Ja'far died. Surely there were interruptions during the rule of Ja'far. Considering the dated coins and the people whose reign periods are known, it must be accepted that the date 860 is quite assertive. According to our opinion, the latest date for the striking of this coin must be 854.

There is a group of coins (no.111-141) struck at Erzincan and recovered from the same find. All bear the phrase **her bir kalb dinde yüsera akçesi** like the Ja'far coin struck in Kemah²³. Considering this statement, it would not be incorrect to affirm that these coins were also struck by Ya'kub and/or Ja'far at Erzincan. For dating, we can suggest the period from 839, the date that Qara 'Uthman died, to 844 or 845, the date that the city was taken by Hamza. By considering the relations between the statements on the coins, we can easily include the coins that were placed in the book between no. 1 and 110²⁴ in this group. The only difference is that the coins from the first group were struck according to Timurid tanka standard which was effective in the region at that time, while the coins from the second group were struck according to ¼ tanka standard. As the authors of the book stated, the phrases **Mustafa al-Husayn**²⁵ or **Mustafa al-Haydar** on the coins must have a religious content. It would be actually worth to study the meanings of the phrases on these coins and

---

²⁰ Woods 1993, p.144.

²¹ Ertürk ve Erüreten 2005, p. 229. Undoubtedly, this coin was also struck by Aqqoyunlu Ja'far b.Ya'kub. The classification of another coin (which was struck by the same person) in a different place within the book, actually demonstrates that the authors of the book could not understand what these coins were.

²² Album 1998, p.124. It is written that the copper coin (no. 2505) was struck in the period that Ja'far rebelled in Erzincan between AH 839-840.

²³ Ertürk ve Erüreten 2005, p.168-213.

²⁴ Ertürk ve Erüreten 2005, p.40-166.

²⁵ See Ertürk ve Erüreten 2005, p.33. Because of this statement on the coins, they were considered as belonging to Pir Husayn, who died in Erzincan in 1379, or to Mutahharten, who ruled the city after him. This consideration caused an error of 60 years.

to search for a connection with Hurufism, which was very common during that period.

As it was mentioned above, Erzincan was besieged by Hamza in 844 or 845/1440 or 1441 and after that given to Shaykh Hasan as fief. The coins struck at Bayburt in the name of Hamza in 845 (no.149-150)²⁶ have completely the same typology with the coins struck at Erzincan without any names of a sultan at the same date (no.147-148)²⁷. As we look at the historical events, it will be seen that the city was already taken by Hamza at this date. After he took the city, he struck these coins in his name.

There is another group of coins, of which one was erroneously thought to be belonging to Mutahharten's grandson Shaykh Hasan²⁸ and has no mint (no.143)²⁹, while the others (no.144-146)³⁰ were struck at Erzincan, and were interpreted to be belonging to 804 by the authors of the book. Unfortunately the dates on these coins were read erroneously. The ones digit on the coins is written in divani style and it should be read as nine. The numeral read as 4 belong to tenths digit. Consequently, the coins belong to 849, and considering historical events it is consistent. After Sultan Hamza's death, without leaving a son for the throne in Amid, his brother Shaykh Hasan³¹, who was already in Erzincan, declared his independence and struck these coins.

There is another coin (no.151) struck at Erzincan in the book without any explanations³². The coin has no date and **al-Malik al-'adil Mahmud** is inscribed on it. There is a similar coin in Ashmolean Museum collection³³. It is mentioned in the relevant work that the coin, considered to be struck in a period of 10 years beginning from the middle of 820s to the middle of 830s, is thought to be similar typologically to those struck in Erzincan in the name of Timurid Shahrukh in 845. It is classified as Mahmud's, an unknown ruler. However, it is known that after Shaykh Hasan made a campaign to Kemah and was taken prisoner, his brother Mahmud took advantage of the chaotic atmosphere of Erzincan and took the city. Aqqoyunlu Jahangir failed in his Erzincan campaign against his uncle Mahmud in Rabi' al-awwal-Jumada al-awwal 850/ the summer of 1446³⁴. Consequently, Erzincan must have been under Mahmud's rule just before this date. Alvand b.Iskandar, nephew of Qaraqoyunlu Jahanshah, rebelled against him and took refuge in Aqqoyunlu Jahangir.

²⁶ Ertürk ve Erüreten 2005, p.224-225.

²⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, p.222-223.

²⁸ Ertürk ve Erüreten 2005, p.34-35.

²⁹ Ertürk ve Erüreten 2005, p.218.

³⁰ Ertürk ve Erüreten 2005, p.219-221.

³¹ Woods 1993, p.135,137.

³² Ertürk ve Erüreten 2005, p.226.

³³ Album 2001, coin no.137, plate 7.

³⁴ Woods 1993, p.137.

Yukarıda da değinildiği gibi Erzincan h.844 veya 845/1440 veya 1441 tarihinde Hamza tarafından kuşatılarak ele geçirilmiş, sonrasında da Şeyh Hasan'a ikta olarak verilmiştir. Bayburt'ta Hamza adına darp edilmiş 845 tarihli sikkeler (no.149-150)²⁶ Erzincan'da yine aynı tarihte darp edilmiş ancak üzerinde sultan adı görülmeyen sikkelerle (no.147-148)²⁷ tamamen aynı tipolojidedir. Tarihi gelişmelere baktığımızda ise bu tarihte şehrin zaten Hamza tarafından ele geçirildiği görülecektir. Hamza şehri ele geçirdikten sonra kendi adına bu sikkeleri darp ettirmiştir.

Yine yanlış olarak Mutahharten'in torunu Şeyh Hasan'a ait olduğu düşünülen²⁸ darp yersiz (no.143)²⁹ ve Erzincan darplı (no.144-146)³⁰ olup, kitabın yazarları tarafından tarihleri h.804 olarak okunmuş bir grup sikke daha vardır. Maalesef bu sikkelerin üzerindeki tarih yanlış okunmuştur. Sikkeler üzerinde birler hanesi divani yazılmıştır ve dokuz olarak okunması yerindedir. 4 olarak okunan rakam ise onlar hanesine aittir. Dolayısıyla sikkelerin tarihleri h.849 olup, bu durum tarihi bilgilerle de uyumludur. Sultan Hamza'nın h.848/1444 tarihinde ardında erkek çocuk bırakmadan Amid'de ölmesi üzerine, zaten Erzincan'da bulunan kardeşi Şeyh Hasan³¹ bağımsızlığını ilan ederek bu sikkeleri darp ettirmiştir.

Kitapta hakkında hiçbir açıklama olmayan diğer bir Erzincan darplı sikke de 151 sıra numarasıyla yer almaktadır³². Sikke tarihsiz olup, üzerinde **el-Melik el-adil Mahmud** yazmaktadır. Benzeri bir sikke Ashmolean Müzesi koleksiyonunda da bulunmaktadır³³. İlgili yayında h.820'li yılların ortasından başlayarak h.830'lu yılların ortasına kadar olan 10 yıllık bir süreç içinde darp edildiği düşünülen bu sikkenin tip olarak Timuri Şahruh adına h.845 tarihinde Erzincan'da darp edilen sikkelerle benzerlik gösterdiği belirtilmektedir. Mahmud isimli bilinmeyen bir hükümdara ait olarak tasnif edilmiştir. Hâlbuki Akkoyunlu Şeyh Hasan'ın Kemah'a yaptığı bir sefer neticesinde esir düşmesinden sonra Erzincan'da çıkan karışıklıktan faydalanan kardeşi Mahmud'un burayı ele geçirdiği bilinmektedir. Rebiülevvel-Cemaziyülevvel h.850/1446 yazında Akkoyunlu Cihangir amcası olan Mahmud'a karşı yaptığı Erzincan seferinde başarısız olmuştur³⁴. Dolayısıyla Erzincan bu tarihten hemen önce Mahmud'un hâkimiyetine girmiş olmalıdır. Kendisine karşı isyan ederek Akkoyunlu Cihangir'e sığınan yeğeni Elvend b.İskender'in teslim edilmemesi üzerine h.854/1450 tarihinde Karakoyunlu Cihanşah

²⁶ Ertürk ve Erüreten 2005, s.224-225.

²⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, s.222-223.

²⁸ Ertürk ve Erüreten 2005, s.34-35.

²⁹ Ertürk ve Erüreten 2005, s.218.

³⁰ Ertürk ve Erüreten 2005, s.219-221.

³¹ Woods 1993, s.135,137.

³² Ertürk ve Erüreten 2005, s.226.

³³ Album 2001, sikke no.137, levha 7.

³⁴ Woods 1993, s.137.

After they refused to give him his nephew, Qaraqoyunlu Jahanshah made a campaign against the Aqqoyunlus in AH 854/1450 and beseiged Mahmud in Erzincan. Mahmud surrendered the city due to lack of support³⁵. This information reveals that Aqqoyunlu Mahmud b.Qara 'Uthman ruled in Erzincan between 850-854 and this coin was struck by him in these years. Jahanshah, who took the city, removed Mahmud from the city and appointed Shaykh Hasan b.Qara 'Uthman the former administrator of the city.

Finally the coin (no.152)³⁶, struck in the name of Shahrukh at Erzincan without any date, naturally can not belong to a date after Shahrukh's death in 850/1447. This coin was undoubtedly struck in the name of Shahrukh by the Aqqoyunlus. We do not think it is necessary to mention about the coin (no. 153)³⁷ struck at Amid and has no date. Because, there is sufficient information about Hamza's reign in Amid. This coin can not belong to a date after Hamza's death in AH 848/1444. Consequently, the latest dated coins in the context are the ones struck by Mahmud b.Qara 'Uthman at Erzincan. As it is mentioned above, they could not be struck after AH 854/1450.

To conclude, "The Unidentified Coins of Erzincan" were completely struck by the Aqqoyunlus between 839-854. We were unable to determine any coins, struck by Ja'far of the Eretnids or by Mutahharten at Erzincan and by the amirs, who were members of this family, before or after him, as the authors of the book mentioned.

---

³⁵ Woods 1993, p.138-139.

³⁶ Ertürk ve Erüreten 2005, p.227.

³⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, p.228.

Akkoyunlular'a karşı başlattığı seferde Mahmud'u Erzincan'da kuşatmıştır. Yardım alamayan Mahmud sonunda şehri teslim etmiştir³⁵. Bu bilgiler Akkoyunlu Mahmud b.Kara Osman'ın Erzincan'da h.850-854 yılları arasında hakim olduğunu ve söz konusu sikkenin bu tarihlerde onun tarafından darp ettirilmiş olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Erzincan'ı ele geçiren Cihanşah Mahmud'u uzaklaştırarak yerine şehrin eski yöneticisi Şeyh Hasan b.Kara Osman'ı atamıştır.

Son olarak Şah Ruh adına tarihsiz olarak Erzincan'da darp edilmiş 152 no'lu sikke³⁶ de doğal olarak Şahruh'un ölüm tarihi olan h.850/1447 tarihinden daha sonraya ait olamaz. Bu sikke hiç şüphesiz ki Akkoyunlular tarafından Şahruh adına darp ettirilmiştir. Hamza'nın Amid'deki iktidarı konusunda bilinmeyen fazlaca birşey olmadığından dolayı Amid darplı tarihsiz 153 no'lu sikkeye³⁷ fazlaca değinmek gereği duymamaktayız. Bu sikke de Hamza'nın ölüm tarihi olan h.848/1444 tarihinden ileriye gidemez. Dolayısıyla buluntudaki en geç tarihli sikkeler Mahmud b.Kara Osman tarafından Erzincan'da darp edilmiş olanlardır ve yukarıda bahsedildiği gibi en geç h.854/1450 tarihinde darp edilmiş olmalıdırlar.

Sonuç olarak "Meçhul Erzincan Sikkeleri" h.839-854 yılları arasında tamamıyla Akkoyunlular tarafından darp edilmişlerdir. Kitabın yazarları tarafından ifade edildiği gibi Eretnalılar'dan Cafer veya Erzincan'da Mutahharten ve onun öncesinde veya sonrasında bu aileye mensup emirler tarafından darp edilmiş herhangi bir sikke tarafımızdan tespit edilememiştir.

---

³⁵ Woods 1993, s.138-139.

³⁶ Ertürk ve Erüreten 2005, s.227.

³⁷ Ertürk ve Erüreten 2005, s.228.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Album **1998** S.Album, *A Checklist of Islamic Coins*, Second Edition, Santa Rosa.
- Album **2001** S.Album, *Sylloge of Islamic Coins in the Ashmolean, Iran after the Mongol Invasion*, Vol.9, Oxford.
- Ertürk ve Erüreten **2005** K.Ertürk-M.Erüreten, *Meçhul Erzincan Paraları*, İstanbul.
- Perk ve Öztürk **2007** H.Perk-H.Öztürk, "Bitlis Definesi", *Anadolu Sikke Monografileri I*, s.161-233, İstanbul.
- Perk ve Öztürk **2008** H.Perk-H.Öztürk, *Eretna, Kadı Burhanettin ve Erzincan (Mutahharten) Emirliği Sikkeleri*, İstanbul.
- Tabatabai **1976** J.T.Tabatabai, *Sikkehâ-yı Akkoyunlu*, Tebriz.
- Woods **1993** J.E.Woods, *Akkoyunlular*, çev.:Sibel Özbudun, İstanbul.

KISALTMALAR / ABBREVIATIONS

- bkz. / see : bakınız / see
s. / p. : sayfa(lar) / page(s)